

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**R. P. Pavli Laymann è Societate I: Theologiae Moralis
Compendiv[m] absolutissimum et in quinq[ue] libros
partitum**

Laymann, Paul

Moguntiae

Tractatvs VI. De Decimis.

urn:nbn:de:hbz:466:1-40716

TRACTATUS VI.

De Decimis.

CAP. I.

De Natione, Definitione ac Divisione Decimarum.

- 1 **S**pectato iure communi Canonico ex omnibus licitè acquisitis decima pars Ecclesiae ministranda debetur; Decima autem dicitur, quia pars decima est fructuum & bonorum, ex quibus penditur iuxta Leuit. vlti. cap. *Omnes decimae terrae suae de fructibus, siue de pomis arborum domini sunt.* Sumitur ex C. peruenit de decimis & S. Augustinus. Decimae debito requiruntur, & qui eas dare noluerit, res alienas inuasit.
- 2 Absque temeritate negari non potest decimarum praestatio Ecclesiae ministris fieri solita. à prima Ecclesia huiusq; inter Christianos usitaram fuisse, tanquam Apostolicam traditionem certum est.
- 3 Decimae aliae sunt praediales (quae è fundis, agris, vineis, syluis, hordis, ædium locatione penduntur) aliae personales (quae ex lucro personalis industriae, puta negotiatione, militia, veneratione &c. penduntur) aliae mixtae, (quae ex fructibus pecorum concurrente industria personali, lacte, caseo, ouispentur.)
- 4 Decimae Praediales & mixtae integrè solui debent non deductis impendiis culturae, neque deducta pensione census aut tributi. Quia Decimae ante has exactiones solui debent, vel si aliter factum fuerit, ii ad quos census vel tributa indecimantur perueniunt.

peruenerunt Ecclesiis decimare coguntur: quia res transit cum onere. Decimæ autem personales non nisi deductis expensis debentur, solvuntur enim ratione lucri. Lucrum autem non intelligitur, nisi deductis impendiis l. Mutius ff. pro socio.

NB. Decimas prædiales ac mixtas in Veteri Testamento Deus præcepit integras solui, non autem oportebat Ministros Euangelicos deterioris esse conditionis, quam Sacerdotes veteres: sed personales decimæ ab Ecclesia primum imperari ceperunt: quia non omnes Christiani possessiones immobilium habebant, quos tamen etiam administrorum sustentationem aliquid contribuere oportebat iuxta Sanctum Augustinum, sed tales iam abolitæ sunt.

Decimæ aliæ Miores vini, frumenti; Aliæ Miores pomorum gallinarum, &c. Item aliæ Ecclesiasticæ (quæ primæuam institutionem suam retinentes Ecclesiæ ministris ob spirituales eorum functiones stipendii loco à fidelibus præstantur: Aliæ uero, quæ ex concessione Ecclesiæ ob iustam causam laicis obuenerunt, Laicales decimæ appellari solent, item profanæ impositæ loco tributorum à dominis temporalibus.

In dubio Decimæ censeri debent non Laicales sed Ecclesiasticæ quippe quod Christianis communis lex & consuetudo semper fuerit, & ex prædiis ipsius Ecclesiæ decimas penderent.

*Quo iure Decimæ Ministris Ecclesiæ pen-
dantur.*

1 **D**ecimæ materialiter & secundum substantiam suam spectata de iure naturali ac diuino sunt (siquidem lex naturalis iustitiæ dicat, & Deus iubet, vt laborantibus & Spiritualia Ecclesiæ ministrantibus necessaria vitæ sustentatio considerari personarum qualitate præbeatur. *Dignus est enim operarius mercede sua*, ait Christus Matth. 10. Idque locum etiam habet tametsi Ministri Ecclesiæ aliunde se alere possint, quia non datur illis stipendium ex mera misericordia, tanquam pauperibus, sed ex iustitia tanquam merentibus. Decimæ verò formaliter & secundum determinationem de iure accepto Ecclesiastico sunt.

2 Præceptum de Decimis in veteri lege. Exod. 22. *Decimas tuas & primitias tuas non tardabis reddere.* Iudiciale potius, quam cæremoniale fuit. Iudiciale autem præceptum erat, quod ad debitum ordinem, atque æquitatem in populo iudaico seruandam pertinebat. Cæremoniale quod ad Dei cultum & Religionis virtutem referebatur: Taliter etiam Decimæ indirectè & remotè propter sacram significationem ad Dei cultum pertinebant: Directè verò (quæ iudicialia) ex iustitia Clericis tanquam Ecclesiæ utilitatis officii offerrebantur.

Confirmatur assertio, quia præcepta Cæremonialia veteris legis abolita sunt, & Christianis illicita. Iudicialia autem licet vi sua non obligent tempore gratiæ, possunt tamen obseruari & noua lege introduci, propter moralem æquitatem & honestatem

rem. Cum igitur Decimarum præstatio lege Eccle-
 siastica ad imitationem veteris instituta sit, conse-
 quens non fuisse illud præceptum magis Iudiciale,
 quam cæremonialia. Quod verò Decimarum præ-
 statio non sit iuris naturalis (quippe lege naturali
 non exigente plus, quàm vt ministris spiritualibus
 sufficiens sustentatio detur, vnde ante legem Mosi
 non erat lex decimarum, & credibile est Abraham
 ex sola deuotione erga Deam decimas obtulisse
 Melchisedech) nec diuini (vtpote aboliti) sed solum
 Ecclesiastici in nova lege antiquissimi & Apostolici
 ad hæc vsque tempora cum Christiani populi ap-
 probatione deriuati. Quod si decimæ dicantur di-
 uini iuris, intelligitur id ad imitationem veteris
 legis.

Decimæ ex lege iustitiæ parochis præstandæ sunt 3
 fidei populo iuxta Trid. Ratio, quia decimæ tan-
 quam iustum stipendium Ecclesiastico Præcepto
 Clericis deputatæ sunt ratione spiritualium officio-
 rum, quæ pro salute fidelium Deo exhibentur.

Parochus actione ex Canone decimas perere po- 4
 test à quouis earum professore (etiam absumpas)
 sed fructus alterari non possunt, nisi cum onere decima-
 rum haud dubiè reali, siue ipsis fructibus inhærente.

Ecclesia siue Parochus aduersus fructuum non
 decimatorum destructorem actionem instituere
 potest.

NB. Parochus non ante comparet dominium 5
 decimarum, quàm illæ à reliquis separatæ, & aliquo
 modo traditæ sint saltem per designationem Ante
 donationem seu decimationem verò fructuum om-
 nino separati ad fundi dominium directè perti-
 nent cum annexo onere soluendi decimas.

Ggg 3 NB.

NB. Emptor fundi non tenetur ad soluendas decimas, quas venditor prioribus annis neglexit soluere. Et conductor fundi de decimis conueniendus est, non dominus.

- 6 Colonus partarius decimas dare debet pro portione fructuum, qui ipsi manent ratione culturae.

C A P. III.

Quæ personæ ad decimas obligentur.

- 1 **O**Mnes & solæ personæ, quæ in spiritualibus subditæ, à manu Sacerdotis sacramentum suscipere debent ad præstandas decimas personali debito obligantur: Ratio, quia decimæ dantur tanquam stipendium pro spirituali cura ac ministerio, quod fidelibus adhibebatur. Iudæi non ratione personæ, sed ratione prædiorum soluere debent decimas, quia Ecclesiasticis legibus non constinguntur. Nec Papa obligatur ad decimas, quia Papa nulli superiori est subiectus. Episcopi & Pastores per se non solent obligari ad decimas, quia nulla consuetudine ostenditur, possunt tamen cogi à Papa.
- 2 Clerici seculares non curati ex propriis noualibus, non ratione terræ, sed ratione petitionis parochis suis decimas soluere debent.
- 3 Clerici in Ecclesiasticis redditibus nullas decimas soluunt; voluit enim Ecclesia eiusmodi redditus absque diminutione beneficalis provenire. Etque ratione intelligitur illud: *Novum genus exactio- nis esse, ut Clerici à Clericis decimas exigant*, intelligitur Ecclesiasticis redditibus.
- 4 Religiosi spectato iure communi ad præstatio-

nem decimarum per se & personaliter obligantur (quia huiusmodi personæ etiam Parochis subiectæ sunt) sed per priuilegia exempti sunt, quare hodie ex noualibus suis decimas nullas dare debent, sicuti ne leprosi in communi viuentes.

NB. Mutatio qualitatæ non tollit obligationem soluendarum decimarum Abb. n. i. v. c. Si ex agro pratum fiat; Non subrogatum imitatur naturam eius, cui subrogatur.

NB. Coloni agrorum religiosorum tenentur ad decimas, quia priuilegium concessum quibusdam personis non extenditur ad alias.

Ad Decimas præstandas ex debito reali, id est or-
to ex re antè decimis obligatâ omnes homines etiam Papa & Episcopi obligantur; Ratio, quia postquam dioceses in parochias diuisæ fuerunt, prædia parochianorum intra quamlibet parochiam sita, obligationem acquisierant decimæ partis fructuum ex his Ecclesiæ parochiali inferendæ eamque obligationem secum ad quemlibet possessorem deferant, quia res transit cum onere suo. Exemplum habes in parochia Verihacensi dante decimas Carthusianis.

NB. Nouale dicitur prædium de nouo cultum, cum ante non coleretur, ideoque nullum aut modicum fructum ferret.

Qui graui inopia premuntur, ita vt solutis decimis necessaria non haheant ad se suosque alendos, interim à decimis immunes esse debent: quia credibile non est, Ecclesiam velle, vt decimæ in tanto rigore exigantur & vniuersim etiam solutio, debiti in titulo iusto contracti differri potest ob grauem necessitatem & inopiam debitoris.

Quibus Decima pendenda sint.

1 **D**ecimæ personales, ubi in usu sunt, præstari debent Ecclesiæ parochiali, ad quam quisque fidelium spectat.

2 Decimæ prædiales soluendæ sunt Ecclesiæ parochiali, intra cuius terminos prædia sita sunt. Quia cum crescente multitudine fidelium ad confusionem vitandam necesse esset parochiam diuidere; Oportet etiam singulis fines & terminos suarum terrarum designare, ex quibus pro parochi & cognatorum eius sustentatione certi decimarum redditus prouentirent.

3 In casu tamen, quo fideles in vna parochia sacramenta perceperunt, in alia autem eiusdem diocesis prædia sita habent, non esse iure communi decimas, viri parochianorum decimæ prædiales debeantur, ac proinde consuetudinem cuiusque loci esse sequendam.

4 Parochus communi iure aduersus quemlibet possessorem iuris decimandi intentionem fundatam habet, vt aliter probare non teneatur ad se pertinere.

NE. Decimæ prædiales debentur Ecclesiæ (non baptismali, si ea proprios & à matrice Ecclesiæ distinctos limites habet Episcopi auctoritate constitutos; Nec obstat, quod decimæ Ecclesiæ baptismali soluendæ legantur in sacris canonibus, cum enim fideles plerunque in eadem Ecclesia & baptismum, & reliqua sacramenta accipiant, ideo Ecclesiæ, quibus decimæ debentur modo baptismales, modo parochiales appellantur.

5 Decimæ debentur Ecclesiæ matri non filiali.

Decima

Decimæ nuptæ ex fructibus seu foetu pecorum ; debentur prochiæ intra enim terminos pecora pascuntur, nisi aliud consuetudo obrineat.

Quarta pars Decimarum spectato iure communi Episcopo debetur sumpta ratione ex imitatione veteris legis in qua decimæ Leuitarum à sacerdotibus iterum decimabantur Num. 18. sed id multis locis non servatur, eò quod Episcopi aliis titulis sufficientem sustentationem habeant.

Certi c sus sunt, in quibus adhuc hodie integræ decimæ Episcopis debentur, V. C. si ipsi met sint curati Ecclesiæ suæ vel Cathedrali vel Parochiali, quam saltem per Vicarium administrant; Item si Decimæ in tra suam diæcesin nulli parochiæ assignatæ sint, eorum decimæ ad mensam Episcopalem spectant.

C A P. V.

Quando & ubi Decimæ pendende sint.

Decimæ Prædiales debentur, cum primum fructus solii separati & collecti sunt. Quod si rusticus in mora sit, periculum decimarum ad ipsum spectant. Neque opus est, ut decimæ à Parocho petantur, sicuti exigantur, quia dies ipse suum tempus solutionis pro creditore interpellat. Ratio, quia postulet determinatione legis positivæ; Ex iustitia debentur ministris Ecclesia.

Ipsemet Parochus decimas prædialatas ad horreum suum deferre debet, habet enim Ecclesia se cõpartitione decimarum tanquam usufructuaria, vel pensionaria, cui satisfit, si pensio fructuum solvuntur in loco, vbi res frugifera sita est, nisi aliter conventum aut consuetudo aliud obrineat.

NB. Non debent Villici, vel domini prædiorum

Ggg 5 fructus

fructus ante in horrea sua vehere, quam decimatores monuerint, vt ipsi vel procuratores eorum fructuum collectioni & decimationi astant, ne vlla fraus committi possit. Quod enim omnes tangit ab omnibus approbati debet, Reg. 29. in 6.

- 3 Parochus recusantem decimas solueres non potest Ecclesiã prohibere, sed debet causam ad ordinarium loci deferre, cum non habet iurisdictionem forensẽ, quæ post monitionem trinam excommunicare debet, iuxta c. omnes 16. quæst. 1.
- 4 Prælati subditos compellere debent ad solgionem decimarum, quia negligere non debent, quæ Ecclesiis debita sunt, nisi propter scandalum ad tempus dissimulandum esse videatur. Quod si in aliquo casu crimen decimas iniuste detinentis notorium sit, & inexcusabile, haud dubio potest, imò debet parochus tali notorio peccatori sacramentum Eucharistiæ negare.

C A P. VI.

De varijs modis acquirendi ius decimarum.

- 1 **I**us decimarum ab Ecclesiasticis personis per transactionem auctoritate Episcopi acquiri potest perpetuò, puta si plura prædia sint, de quorum iure decimandi litigatur componi seu transigi potest, vt vni parti hæc, actori alia prædia assignentur, seculari tamen precio externo pro iure decimarum vpo te spirituali, ne committatur simonia. Quod si sine auctoritate Episcopi, sed solum inter paciscentes priuatim transactio fiat, rata tamen erit inter paciscentes, sed successores non obligabit.
- 2 Præterea super iure decimarum compromitti potest

potest in arbitrium verum, vel plures; quorum sententia à paribus standum sed arbitri debent esse Clerici, qui sicut *Laicus de spiritualibus iudicare non debet, ita nec arbitrari cap:* Contingit de arbitris. Ex commissione tamen Episcopi potest adiungi Laicus cum Clerico. Item ius decimarum vnus Ecclesiarum cum iure aliarum Ecclesiarum permutari potest, sed cum auctoritate Episcopi, cum sit species alienationis.

Ius decimarum quatenus in spirituali titulo fundatum est, vendi aut permutari cum re temporali non potest sine vitio simoniæ, specialiter autem ne quidem ex privilegio Laicis ius decimandi concedi potest: quia laici spiritualia fidelibus ministrare non possunt consequenter incapaces sunt iuris decimarum.

Vtilitas decimarum, quæ est ad fructus percipiendos, spectata rei natura vendi Laicis comedi, aut locari potest. Ratio, quia ius percipiendi redditus decimarum hac præcisa consideratione temporale est. Ergo, in Laicos quoque cadit. Quapropter Summus Pontifex tanquam supremus bonorum Ecclesiasticorum administrator ex iusta causa ad bonum Ecclesiarum pertir ente redditus decimarum Laicis V. C. Principibus in perpetuum concedere potest seu in remunerationem beneficiorum, seu cum annexo onere dotandi Ecclesiam: Ita acceperunt decimas Regni Granatensis Ferdinandus Rex Hispaniæ & Elisabetha.

Episcopi post Concili. Later. Decimas personis laicis in perpetuum feudum dare non potuerunt, quod si laicus eiusmodi possideat concessio firmandæ est, & Ecclesiarum, ad quam Decimæ spectant resti-

rest-

restituendæ sunt, quando quidem tales concessiones in futurum ipso iure irritæ decernuntur.

- 5 Si laicus decimas tanquam in feudum concessas à tempore immemorabili possideat, in dubio præsumitur ante Concil. Later. acquisivisse: Ratio, quia possessio temporis immemorialis facit, præsumptionem iuris ac tituli, si capacitas sit in possidente. Atqui Laicus capax est possessionis decimarum, non tanquam iure proprietatis spiritualis, sed utilitatis concessæ à summo Pontifice vel Episcopo ante Concil. Later. Ergo, si Laicus decimas possidet, tanquam in feudum antecessoribus suis ab Ecclesia concessas, ob temporis longinquitatem præsumi debet, concessionem iustam fuisse: tamen modo ius siue titulus exhiberi non possit: Excipitur, nisi fama siue publica persuasio sit, decimarum tanto tempore à Laico cum contradictione Clericorum aut iniuste possessum fuisse.

Præterea nihil obstat quo minus prælatus laicus decimas ad tempus comedat cum debita solemnitate, & ob iustam causam, quia iure antiquo id erat licitum, quod postea ab Urbano reuocatum, sed solum ne decimæ in feudum perpetuum concederentur laicis.

- 6 Decimæ in feudum legitimo iure concessæ possunt iterum concedi: Nam in Concil. Later. solum prohibetur, ne decimæ laicis in feudum perpetuum concedantur adeoque alienentur. Hæc autem non est noua concessio siue alienatio, sed alienationis antea legitimè factæ continuatio. Ergo; imò etiam mortuo feudatorio siue successore modo nec dum Ecclesiæ incorporatæ sint decimæ, possunt iterum concedi, quia non censetur noua alienatio.

Contra

Contra proprium parochum ius decimarum ab 7
Ecclesiasticis personis cum titulo præscribitur annis
quadraginta, sine titulo autem tempore immemo-
riali: Prius patet ex c. ad aures de præscript. Poste-
rius patet quod cessante titulo adorato professio
temporis immemorialis requiratur ad ius decima-
rum præscribendum aduersus propriam parochiam:
probatur eo, quod in hoc casu ius commune posses-
sori resistat, parochiæ autem assistat.

NB. Parochus si legitimo tempore præscripsit
ius percipiendi decimas ex aliena parochia (putabi-
liet cum titulo spacio decem vel viginti annorum)
non ideo censendus est, comparasse ius perficiendi
decimas ex noualibus, quia *non plus præscribitur quam
possidetur, & præscriptio non tendit à casu ad casum.*

Laici possunt per præscriptionem acquirere de- 8
cimas, nisi ea fundata sit in opinione aut præsump-
tione alicuius legitimæ concessionis factæ ab Epis-
copo aut Prælate. Ratio, quia perceptio decimarum
ex primæua institutione annexa est titulo spirituali,
ita ut ab eo separari non possit sine legitima autho-
ritate & concessionem Ecclesiasticam Prælati, conse-
quenter si laicus, qui spiritualis tituli incapax est de-
cimas possidere velit, necessario suam intentionem
fundare debet in titulo alicuius legitimæ concessio-
nis, & non in sola nuda detentione decimarum.

Non quidquid Principis Præuilegio acquiri po-
test, id etiam præscriptione temporis immemoria-
lis (quippe obstante incapacitate possidendi, & iure
resistente) sed vice versa. Quidquid consuetudine
aut præscriptione acquisitum est, idem quoque per
principis præuilegium siue concessionem.

Immunitas à soluendis decimis cum titulo &
bona

bona fide quadraginta annis praescribi potest, sine titulo autem requiritur tempus immemoriale, variè à Laicis, quam Clericis, modò in: eim Ecclesiis ac ministris aliunde sufficientis sustentatio sufficiat.

- 10 Consuetudo populi aduersus legem decimarum sine titulo & poena consensu praualere non potest, nisi tempore immemoriali.

NB. Summus Pontifex decimas abolitas de nouo imperare potest ex plenitudine potestatis, si id necessarium sit ad sustentationem ministrorum Ecclesiae, vel ideo, vt vniformis lex decimarum in tota Ecclesia obseruetur.

C A P. VII.

De Primitijs & Obligationibus.

- 1 **P**rimitiarum ex terrae frugibus sacerdotibus offerendarum antiquissimus in Ecclesia usus ad modum & institutionem veteris Ecclesiae vt Num. 18. Exod. 23. sed plerisque in locis hodie in desuetudinem venit.
- 2 Oblationum varia genera sunt, olim fideles diebus dominicis panem & vinum offerre solebant tanquam materiam sacrificii & sacrae communionis.
- 3 Eulogiæ dicebantur olim panes benedicti, publicæ aliæ, aliæ priuatæ inter fideles distribui solita.
- 4 Consuetudo offerendi ad altare sub sacrificio missæ antiquissima est.
- 5 Nullum extat præceptum de oblationibus, sed per consuetudinem introduci possunt. V. C. si populus ad decem annos certis solemnitatibus frequenter oblationes, tanquam ex obligatione.
- 6 Offerentes debent esse Christiani ab Ecclesia non præci-

præcisè; Ratio, quia offerre munera ad altare est
quas Ecclesiastica communicatio.

Fæminæ ad altare sub Missæ sacrificio admitti
sed non intra cancellos ubi Clerici stant.

Oblationes non faciendæ, nec accipiendæ sunt
ex iis, quæ iniuste acquisita & restitutioni obnoxia
sunt iuxta D. Thom. allegatis illud Eccle. 34. *Immo-
latus ex iniquo oblatio & maculata.*

Quorundam criminoforum V. C. raptorum, v-
forariorum, meretricum oblationes recipere sacris
Canonibus prohibitum est.

TRACTATUS VII.

De Fæstorum obseruatione,

CAP. I.

De diei Dominica & aliorum fæstorum institutione.

Tertium Decalogi præceptum partim Morale
est atque ex lege naturali descendens, qua-
tenus absolute præcipitur, vt post habitis aliis
negotiis temporalibus Dei cultui arque adorationi
tempus aliquod tribuamus: Partim Cæremoniale,
quatenus certum tempus, videlicet integra dies
Sabbathi designatur, in quo ab aliis operibus absti-
nendum, tum in memoriam beneficii creationis,
tum in figura Christi toto Sabbatho in sepulchro
quæriti: Ecclesia tamen sublato Sabbatho pertinẽ-
re ad Iudaicam legem & umbratiles figuras quib. noua
lex non astringitur, eius loco dominicũ diẽ instituit in
honorẽ mudi creati & recreati per Christũ in terris
die